

Gråsparv. Foto: pixabay.com

Pilfink. Foto: pixabay.com

Stadens små fåglar

Gråsparven och pilfinken är vanliga fåglar i människans närhet, de trivs både i våra trädgårdar och i städerna. Gråsparven är mer vanlig i staden och ses gärna vid uteserveringar, medan pilfinken ibland kallas för den blygare kusinen från landet och trivs även bra en bit ifrån människans närhet.

En studie visar att två genetiska förändringar kan ha varit viktiga vid gråsparvens anpassning till ett liv i nära kontakt med människan. Dessa förändringar har lett till en utveckling av skallens och näbbens form samt en utveckling av enzymet amylas för att kunna bryta ner stärkelse i födan. På så vis har gråsparven fått förmågan att kunna krossa större korn och frön, som odlas av människan, samt att bättre kunna ta till vara på energin i dessa frön.

Gråsparven har minskat i antal

Den effektivisering av jordbruket som pågått de senaste 40 åren har lett till en kraftig minskning av antalet gråsparvar. Några av förklaringarna till detta är att det nu finns färre gårdar vilket har reducerat gråsparvens möjliga livsmiljöer och att specialiseringen av jordbruket ger mer enhetliga miljöer vilket medför att lämpliga småbiotoper för gråsparven försvinner. Gråsparvens födotillgång har även minskat genom användningen av bekämpningsmedel, som har reducerat antalet insekter och ogräs, och i förlängningen frön som är föda till gråsparven. Även förändringar i plöjning och sådd har lett till minskad födotillgång eftersom det inte blir lika mycket rester av spannmål som ligger kvar på marken.

Referenser

Ravinet M. m.fl. (2018). Signatures of human-commensalism in the house sparrow genome. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 285: 20181246
Von Post, M. (2013) Effects of farmland heterogeneity at multiple spatial and temporal scales on house sparrow (*Passer domesticus*) population ecology. *Diss. Lunds universitet*.

👉 Gråsparv eller pilfink?

Pilfinken har vita kinder med tydligt svart märke på kinden och en brun hjässa. Gråsparven har gråa kinder utan märke och en grå hjässa.

Gråsparven är vanligtvis en fröätare men under häckning matar den sina ungar med insekter.

Foto: pixabay.com

👉 Använd ekologiska begrepp

Gråsparven och pilfinken kan bilda utgångspunkt för att träna på ekologiska begrepp i biologiundervisningen. Eleverna kan läsa om och ta reda på fakta om gråsparvens och pilfinkens levandssätt och därefter försöka tillämpa ekologiska begrepp i sina förklaringar. Exempelvis kan begrepp som näringskedja, näringsväv, population, konkurrens, kommensalism, habitat, ekologisk nisch samt biotiska och abiotiska faktorer, vara lämpliga begrepp att använda för att diskutera gråsparvens och pilfinkens ekologi.

👉 Vinterfåglar in på knuten

Sista helgen i januari kan du vara med och rapportera in vilka fåglar som kommer till ditt fågelbord! *Vinterfåglar in på knuten* (se vinterfåglar.se) genomförs varje år och är en metod för att få mer kunskap om de fåglar som tillbringar vintern i Sverige. Gråsparven har minskat betydligt i antal de senaste åren i hela Sverige, men 2019 rapporterades faktiskt en ökning. Pilfinken rapporterades in som den näst mest vanliga fågeln vid fågelbordet. Bra mat på fågelbordet för pilfinken och gråsparven är solrosfrön, hampfrön, jordnötter, och även talgbollar.

👉 Vilka fåglar känner du igen?

Träna på fåglar på www.birdid.no/bird/quiz

I slutet av 1800-talet, när hästar var vanliga i städerna, hade gräsparven god tillgång på föda i form av osmälta havrekorn i hästgödseln.

Januari 2020

Nationellt resurscentrum för
biologi och bioteknik

Måndag   Tisdag   Onsdag   torsdag   Fredag   Lördag   Söndag

v. 1	30	31	Nyårsdagen 1 Nyårsdagen 	Svea 2	Alfred, Alfrida 3	Rut 4	Hanna, Hannele 5 Trettondagsafton
v. 2	Kasper, Melker, Baltsar 6 Trettondedag jul	August, Augusta 7	Erland 8	Gunder, Gunnar 9	Sigbritt, Sigurd 10	Jan, Jannike 11	Frideborg, Fridolf 12
v. 3	Knut 13	Felix, Felicia 14	Laura, Lorentz 15	Hjalmar, Helmer 16	Anton, Tony 17	Hilda, Hildur 18	Henrik 19
v. 4	Fabian, Sebastian 20	Agnes, Agneta 21	Vincent, Viktor 22	Frej, Freja 23	Erika 24 Vinterfåglar inpå knuten	Paul, Pål 25 Vinterfåglar inpå knuten	Bodil, Boel 26 Vinterfåglar inpå knuten
v. 5	Göte, Göta 27 Vinterfåglar inpå knuten	Karl, Karla 28 Konungens namnsdag 	Diana 29	Gunhild, Gunilla 30	Ivar, Joar 31 Sista anmänningsdag för Biologiolympiaden	1	2

Stan är full av djur

Häng med på safari i stan och bli inspirerad av boken *Stan är full av djur* av Stefan Casta (Opal, 2016). Många djur trivs i staden och i närheten av människor, vi behöver inte gå långt för att uppleva naturen – den finns där vi håller till!

I boken blandas kortare faktatexter med härliga bilder på djur och olika biotoper i staden. Det är framförallt fåglar som är synliga i staden. Vi kan läsa om gräsparven och andra fåglar som gärna håller till vid uteserveringarna, eller fåglar som håller till vid vattnet, som gräsand och knölsvan. Rovfåglar blir allt vanligare inslag i centrum, duvhöken är ett exempel på det. Andra djur vi kan få en glimt av är rådjur, räv, utter eller till och med vildsvin.